

Guillaume Apollinaire: *Alcools*

KRISTA HUUPPONEN (5.3.2016)

[Guillaume Apollinaire](#) oli ensimmäisen maailmansodan aikainen runoilija, joka keksi termin surrealismi. Hänen pääteoksensa *Alcools* (1913) oli pitkäaikaisen työstämisen tulos, sillä Apollinaire hioi sitä toistakymmentä vuotta.

Omistautumisesta huolimatta teos ja tekijä saivat kunniaa vasta Apollinaren kuoleman jälkeen. (*Alcools* 1977, 7.) Ajan mukaan teoksesta välittyy vahva sotainen kuvaus, mutta myös kirjoittajan oma persoona ja sen vaikutukset esimerkiksi rakkauden ja miesten ja naisten välisten suhteiden kuvaukseen. Jukka Kempin suomentama teos kuuluu 1900-luvun alun modernin ajan klassikoihin, ja runot ovatkin rakenteiltaan vähäeleisen monimuotoisia vailla erityisiä säännöllisyyksiä.

Tärkeimmäksi tarkastelun näkökulmaksi teoksesta muodostuu runon puhujan suhde tämän elämässä oleviin tai siinä käyneisiin naisiin. Niissä runoissa, joissa käsitellään juuri rakkautta ja suhteita, näkyy Apollinaren oma minuus: rakkaudesta, naisista ja seksistä nauttiva mies. Erityisesti sodan aikana Apollinaire kirjoittikin runojaan naisille heitä liehitelläkseen. Hänen tapoihinsa kuului osoittaa rakkautta ylistävä runo jollekulle tietylle naiselle ja myöhemmin vaihtaa käytetty nimi toista naista varten. Tällä tavoin runoihin on syntynyt sotaisan eroottisia sävyjä (*Alcools* 1977, 7). Näin on esimerkiksi runossa ”Sinun ruumiisi yhdeksän porttia”, joka kaikessa eroottisuudessaan ihannoii ihmisvartaloa – ja on omistettu nimenomaan Madeleine-nimiselle naiselle:

Tämä runo on yksin sinulle Madeleine
ensimmäisiä runoja halustamme

ensimmäinen salainen runo oi sinä jota rakastan
on päivä suloinen ja sota suloinen kuin kuolisi [–]
Oi Madeleine vielä
on kaksi porttia joita en tunne
kaksi sinun porttiasi
salaista [–]
Hyvin kauniin rakkaani kahdeksas portti
oi tietämättömyyteni on sokea ovat sotilaat
piikkilankaesteissä
Flanderin kostean tuskaisen kuun loisteessa
tai taas kuin tutkimusmatkailija joka neitseellisessä
metsässä
kuolee nälkään janoon rakkauteen
tummempi kuin Erebos
pyhempi kuin Dodonan lehto
ja siellä lähde raikkaampi Kastaliaa
ja sieltä löytäisit rakkaani temppelin
ja kasteltuani verellä temppelin esipihan jota vartioi
viattomuuden ihana hirviö
minä aukaisisin roiskumaan maailman kuumimman
geysirin
oi rakkaani Madeleine
minä olen jo nyt kahdeksannen portin herra”
(Apollinaire 1997, 78–80.)

Apollinaire tuntuu syleilevän naiskauneutta ja etenkin heidän viatonta neitseellisyyttään, mutta samalla esineellistää naisen omien halujensa tyydyttäjäksi.

Eräässä runossaan Apollinaire viittaa joidenkin naisten rumuuteen ja silti heidän kykyynsä aiheuttaa miehille harmia: ”Nämä naiset eivät ole pahoja mutta heillä on huolia / heistä ruminkin on saanut miehen kärsimään” (*Alcools* 1977, 16). Lausahdus sisältää oletuksen, että epäviehättävä nainen ei voi joko herättää miehessä mielenkiintoa tai ainakaan hänelle ei ole ominaista aiheuttaa miehessä esimerkiksi intohimosta koituvaa tuskaa.

Runo 1909 puolestaan on omistettu kokonaan jollekulle kauniille naiselle, joka saa Apollinaren heräämään omaan alemmuuteensa naisen kauneuden rinnalla: ”Hänen silmänsä tanssivat kuin enkelit / hän nauroi ja hän nauroi / hänellä oli Ranskan väriset kasvot // Puku oli syvään uurrettu edestä ja takaa / empire-

kampauss viimeistä huutoa / kauniit käsivarret paljaat //[-] tämä nainen oli niin kaunis / että pelkäsin häntä” (Apollinaire 1997, 69–70).

Kuvausten myötä voidaan sanoa, etteivät runon puhujan suhteet naisten kanssa ole aina mitä kunnioittavimmat ja esitetty naiskuva jää miehen alaisuuteen. Kuitenkin teoksen runoista huokuu voimakkaasti myös kaipuu hetkiin jonkun tärkeän ihmisen kanssa. Sellainen romantiikka ei osu puhtaasti sovinnistisen miehen kuvaukseen, joten runoilijakuvan lisäksi myös esitetty maskuliinisuus lähenee tunteellista ja rakkauden kipupisteille altista tulkintaa:

Puutarhassa kävelee usein nainen
ja hän on aina yksin
minä tulen lehmuskujaa pitkin ja
me katsomme toisiamme
Tämä nainen uskoo toisenlaiseen jumalaan
vaatteissa ei ole nappeja ruusuissa ei ole nappuja
minulta uupuu liiveistä kaksi nappia
me ikään kuin kuulumme samaan lahkoon”
(Alcools 1977, 34.)

Yllä lainattu runo kuuluu teoksessa olevaan kokonaisuuteen ”Köyhän rakkauden laulu” ja on Annielle, Apollinairille tärkeälle naiselle omistettu nimikkoruno. Kokonaisuuteen kuuluvat runot ovat kuin toistensa seuraajia: niissä on elementtejä, jotka viitoittavat tietä aina seuraavaan runoon. Ne kertovat toisaalta rakkauden puhtaudesta sen kliseisimmässä merkityksessä mutta myös sen epätäydellisyydestä ja raakuudesta: ”Jää hyvästi väärä rakkaus / nainen joka jättää minut nyt / nainen jonka olen menettänyt / vuosi sitten Reinin varrella / emme tapaa enää koskaan” (Alcools 1977, 20). Epätäydellisyydestä ja raakuudesta puolestaan puhutaan runossa ”Zaporogi-Kasakoiden vastaus Konstantinopolin sulttaanille”:

Surulliset niin kuin huoran silmät
kauniit niin kuin pantteri
suudelmasi ovat väärää rahaa
jälkimaku oli katkera
kohtalolle ankea ja tyyli
Hänen katseistaan jäi väriseviin
iltoihimme Linnunrata
hänen silmissään ui seireeni
verisiksi purrut suudelmamme
saivat hyvät haltijamme itkemään

Silti myönnän että odotan
koko sydän odottaa ja sielu
tämän sillan nimenä on Palaathan
jos hän tulee takaisin niin kerron
että olen tyytyväinen tähän
(Alcools 1977, 25.)

Rakkauden käsittelyssä merkittävään asemaan kuitenkin astuu sen pysyvyys: romanttinen rakkaus ei ole pysyväistä, intiimi puolestaan on. Runon puhuja kertoo usein menetetyistä rakkauksista, naisista, mutta puhuu silti lähes jatkuvasti myös irtonaisista suhteista, jotka kenties painottuvat vain rakkauden fyysiseen ilmaisuun, kuten runossa "Sinun ruumisi yhdeksän porttia". Siten pohdittavissa olevat suhdekuvaukset jäävät toisaalta pinnallisiksi, mutta eivät aina kaipauksesta johtuen esimerkiksi naista alistaviksi. Seksuaalisuuden ilmentäminenkin voidaan mahdollisesti katsoa osaksi ihmisluontoa ja etenkin sodan kontekstissa vastakohtaksi jatkuvasti ympäröivälle kuolemalle.

Sodan ympäröimänä myös erilaiset kaupunkikuvaukset ja vastakohtaisesti luontosanaston käyttäminen tuovat lukijan lähelle katoavaa kosketuspintaa, jonka ihminen sodanvihassaan on valmis tuhoamaan. Toisaalta nämä ovat myös liitettävissä kirjoittajan omaan kontekstiin, henkiseen kiertolaisuuteen ja voimakkaaseen alkoholin käyttöön (Apollinaire 1997, 7.) Ympäröivä luonto tai kaupunkimaisema tarjoavat monissa runoissa narratiivisen kerronnan tarkastelupinnan ja portin kirjoittajan sisäiseen maailmaan. Näissä kuvauksissa runon puhujan suhde ympäröivään luontoon ja ihmisiin muodostuu jokseenkin etäiseksi ja silti välittömäksi:

Näin aamulla ihanan kadun en muista sen nimeä
uusi ja siisti auringon torventörähdys
johtajat työläiset ja kauniit konttoristit
kulkevat sitä maanantaivarhaisesta lauantaimyöhään
neljästi päivässä
aamulla sireeni voihkaisee siellä kolmasti
raivostunut kello hätistää sitä puolilta päivin
liikennemerkkien kiehkurat seinillä
kuulutukset ja kilvet kirsкуvat kuin papukaijat
minut valloittaa teollisuusalueen kauneus
tämä katu on Aumont-Thiévillen ja Ternesin välissä
Pariisissa
(Apollinaire 1997, 11.)

Sodan myötä myös kuolema erityisesti rakkauden erottajana astuu tulkinnan näyttämölle. Runossa *Kuolleitten talo* Apollinaire kuvaa näkemiään ruumiita parhaissa vaatteissaan ja kuvaa kuolleitten elämäntarinoita, jotka puhuvat kuoleman karusta ja pysäyttämättömästä voimasta kahden ihmisen rakkauden estäjänä:

Kahden meidän olisi niin hyvä
tulisi vaikka vedenpaisumus
ja silti sinä itket ja kätesi vapisevat
kumpikaan meistä ei palaa [–]
He eivät tiedeneet
mitä oli tapahtunut
mutta eläville jäi heistä muisto
odottamaton onni
niin vahva
että se ei katoa koskaan
[–] sillä mikä sinut ylentäisi ellei
rakkaus kuolleeseen
se puhdistaa sinut ja päädyt
muistin jäätikölle
olet muistisi
sinulla on koko elämän väkevyys
et tarvitse enää ketään
(*Alcools* 1977, 40–42.)

Apollinainen *Alcools* esittää siis syvällisen pinnallisia kuvauksia kirjoittajan omista suhteistaan naiseen ja ilmentää sen kautta perinteistä alistavaa naiskuvaa. Se ei kuitenkaan nosta miestä tai kirjoittajaa itseään jalustalle ylivoimaisena olentona, vaan kuvaus on lähes alisteinen kaikenlaiselle naiskauneudelle ja melkein voimaton luonnollisten seksuaalisten halujen toteuttajana. Siitäkin huolimatta, että Apollinainen elämään kuului hyvin monisäikeisiä ja kyseenalaisia elementtejä, kuten alkoholinkäyttöä, naisten liehittelyä ja vankilatuomion kärsimistä, edustavat tämän runoilijan elämään suhtautumista parhaiten hänen omat sanansa, jotka ovat uskottavia niiden egoistisuudestaan huolimatta:

HÄN OSASI RAKASTAA
siinä
hautakirjoitus
(*Alcools* 1977, 81.)

Guillaume Apollinaire: *Alcools: Runovalikoima* (1913) sekä muutama runo sen ulkopuolelta. Suomentanut Jukka Kemppinen. Delfiinikirjat. Otava, 1977.

Krista Huupposen artikkeli on kirjoitettu Klassikko-lukupiirissä (Paula Garnett, Krista Huupponen, Rosa Huupponen, Inka Paajanen), TAIKU/Kirjallisuus Jyväskylän yliopisto.